

VIDEN DER VIRKER?

"ARBEJDSMILJØ FRA FORSKNING TIL HANDLING"

Per Malmros

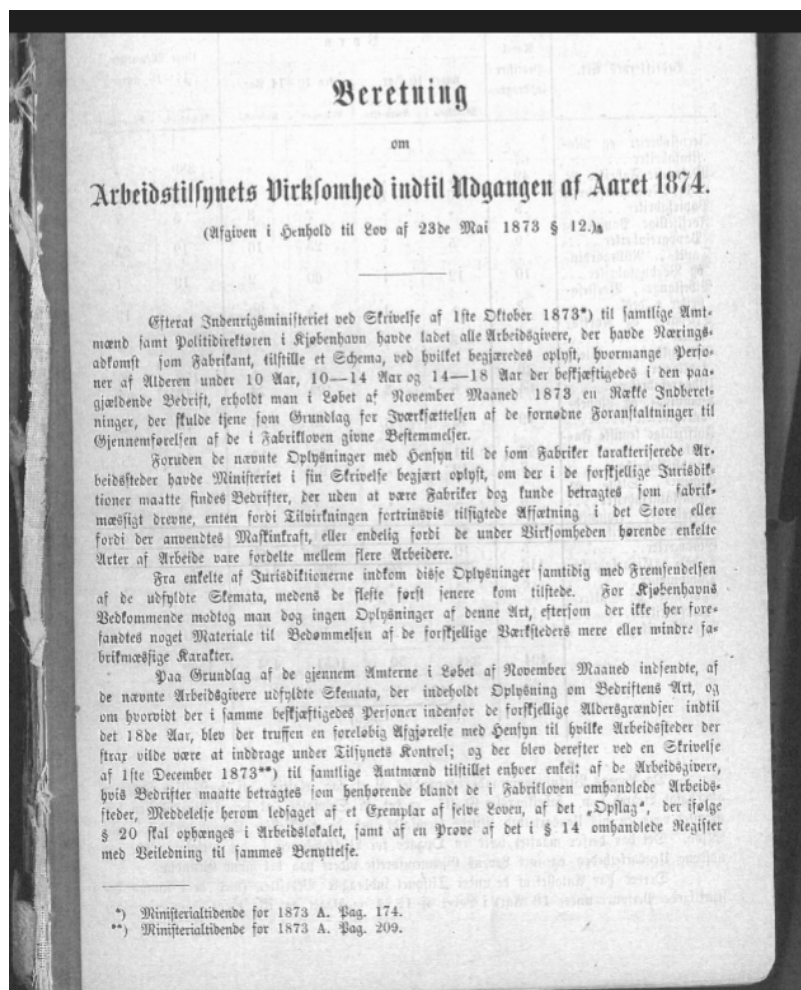
Baggrund for bogen

- Behov for styrkelse af det arbejdsmiljøfaglige fokus
- Behov for forøget fokus på materielt arbejdsmiljø og ikke kun på processer.
- Skabe fokus på forskningsresultater og deres anvendelse.
- Manglende fokus på fortolknings metoder og viden
- Manglende fokus på eksponeringer.
- Ønsket om flere metodeovervejelser.
- Ønsket om at handle mere "fornuftigt og bevidst" (evidens?!) og ikke "abonnere" på bestemte retninger!
- Og så melder Beskæftigelsesministeren 2016 ud at arbejdsmiljøindsatsen ikke virker – det går den gale vej!

Virker forskning? Hvorfor – hvorfor ikke?

- Hvorfor er den generelle opfattelse at resultaterne ikke anvendes? Mange former for anvendelse!
- Forskellen på eksempler og strategisk forskning
- Resultaternes kvalitet?
- Strategien og opslagene?
- Eller manglende forbindelse (strukturel og organisatorisk?) mellem resultater, konsolidering og praksis?
- Manglende kompetencer?

Hvad kan vi lære af historien?

Bernadino Ramazzini, The Founder of Occupational Medicine

- "De Morbis Artificum" year 1700
- Sammenhæng mellem arbejde og sygdom
- Observere
- Forebyggelse

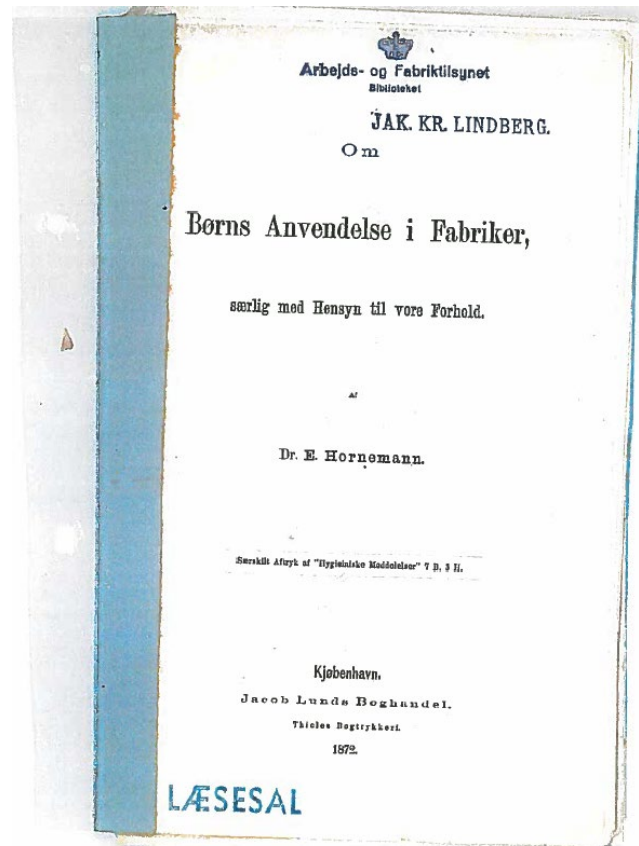
- Medfølelse
- Taknemmelighed

Berlinguer G. 1998

Arbejdsmiljøproblemer, ca. 1870

- Tobaksproduktion
 - Støv og dampe
- Trykkerier
 - Blyforgiftning, tuberkulose
- Malere,
 - Malerkolik, bleghed, dårlig ånde
- Arbejdere på porcelænsfabrik, arbejde med blyglasur
 - For at forebygge blyforgiftning, fik arbejderne hver morgen en "snaps" fortyndet svovlsyre!
(Blyulfat er uopløseligt i vand)

Dr. E. Hornemann 1872, "om Børns anvendelse i fabrikker".

Et par citater:

- ”Hos os er en stor del af disse Børn uægte Børn, som sættes i Pleie for en Betaling, som er ligesaa tarvelig og slet som den Pleie, der ydes, eller de ere Børn af ligegyldige og løsagtige Forældre. Det er denne Slags Børn, som, hvis de ikke døde forinden, ødelagte på Legeme og Sjæl, senere for en Del rekruttere Fængslernes, Hospitalernes og Arbeidshusenes Befolkninger, og det er dem, der som Arbeidere danne det slette Bundfald af svinske, svirende og dovne Individier, der ligesom et Gjæringsstof søger ved given Lejlighed at sætte Massen af de gode Arbeidere i en opbrusende Bevægelse”

Hornemann 1872.

- ”I Frankrig har Udskrivningen til Hæren viist det slaaende Resultat, at i Fabriksdistrikterne henved Halvdelen af de unge Udskrevne blive kasserede for Undermaal og Legemssvaghed, medens i Landdistrikterne kun mellem 1/4 og 1/3 have lignende fejl; og den Andel, som de unge Arbejdere i Frankrig have i de politiske Forbrydelser, er bekjendt nok.”

Hornemann 1872

Arbejdstilsynets samarbejde med læger

- 1902: Systuer i København og Provinsen (Land/By)
- 1904: Lervarefabrikker og sygdomme hos typografer (behov for regulering)
- 1905: Bagerfaget – grundlag for Bagerloven
- 1934: Silikose - Bornholmske stenhuggere. Lav sygelighed på grund af arbejde i fri luft, så branchen slipper for regulering!
- 1937: Sprøjtemalere rapporterer nervøse symptomer, især unormal træthed og søvnighed!

Arbejdsmiljøforskning i mellemlkrigsårene

- Tungmetalforgiftninger
 - Sofus Bang
- Pneumokoniose
 - Carl Sonne
- Silikoseepidemi
 - Skuli Gudjonsson, Skurepulverfabrik,
Granithuggere
- Fluorose
 - Kaj Roholm

Etablering af SIFA 1946

”Næsten alle de problemer, der rejser sig ved det af fabriklægerne udførte arbejde, har imidlertid foruden den rent lægelige side også en mere teknisk side, hvis man herved forstår undersøgelsen af arbejdsstedernes sygdomsfremkaldende faktorer – såsom undersøgelser af forekommende støv, luftarter, dampe etc. Til løsning af disse teknisk-hygieniske spørgsmål, der er så nøje knyttet til det medicinsk-hygieniske arbejde, at en sontring kun kan drages kunstigt, har Arbejds- og Fabriktilsynet ikke hidtil været forsynet med noget laboratorium”.

fra ansøgningen

”Arbejdsmiljøgruppen” of 1972

- Den stigning i levestandarden, som de sidste 15 år har bragt, har kun i begrænset omfang været ledsaget af et forbedret arbejdsmiljø. Arbejdsulykker, erhvervsbetingede sygdomme og andre negative faktorer i arbejdsmiljøet påfører de ansatte, virksomhederne og samfundet som helhed så betydelige tab, at en væsentlig forøget indsats synes påkrævet for at skabe sikkerhed, sundhed og trivsel i arbejdsomgivelserne.

Erling Dinesen i begrundelsen

- Spørgeskemaundersøgelse af LO medlemmernes arbejdsforhold efter svensk model, og for at dokumentere behovet for forbedring af arbejdsforholdene

Fagkritik

Fagkritik blev den mest dominerende studenterpolitiske linie i slutningen af 60-erne. Hovedvægten var lagt på kritik af den borgerlige "positivistiske" videnskab og dennes funktioner – både som intern fagkritik på universitetet og som ekstern fagkritik i forhold til omgivende samfund.

Fagkritikkens metode og teori blev hentet fra den marxistiske tradition, og den blev organiseret decentralt på de enkelte fag i såkaldte fagkritiske fronter.

Blandt medicinstuderende fandtes en umiddelbar forbindelseslinje mellem kritik af studiets manglende indhold af sociale forholdes betydning for sygdom, herunder arbejdsforholdenes betydning, og samarbejde med fagforeninger eller aktive arbejdere på arbejdspladsen.

De første synlige resultater af dette var fagkritiske rapporter som Malerrapporten (Århus 1971), Malerrapporten (Kbh. 1972), Linoleumsrapporten (Århus 1972), Murerapporten (Århus 1971-72), Slakterirapporten (Århus 1971), Bryggerirapporten (Kbh. 1972), Rapport fra et skibsværft (Kbh. 1974), Skæreolierapporten (Århus 1975), Klo-

akarbejderrapporten (Kbh. 1976) og flere andre.

Disse rapporter var en blanding af analyser af f. eks. giftige kemikalier, og af samfundsforholdene samt interviews med arbejdere, der havde symptomer, eksempelvis malere med opløsningsmiddelsymptomer. Man argumenterede for, at brugen af giftige maling og lim havde sammenhæng med akkordsystemet, fordi disse kemikalier tørrer hurtigere, og at "arbejderens sundhed sættes på spil for den kapitalistiske profits skyld".

”Politisk Toksikologi”

- Arbejderklassen og Arbejdsmiljøet
 - ”Vi går ud fra at elendigheden (arbejdsmiljøforholdene) er tilstrækkelig dokumenteret til at gå videre med det der er vores ærinde, nemlig spørgsmålet om hvordan forholdene ændres”.
 - ”Bedre sundheds- og sikkerhedsforhold på arbejdspladserne opnås ikke ved samarbejdspolitik og ekspertstyring, men ved arbejderklassens egen aktive indsats i en kamp der starter på selve arbejdspladsen.”

Arbejderklassen og arbejdsmiljøet, FADL 2. udg. 1978

Den administrative udvikling, 80erne.

- Sektorforskningen – Under hård kritik
- ”Den progressive embedsmand”
administration af loven og tolkning af forskning for at støtte de ”svage”.
- BST etableres med meget få læger og naturvidenskabelige ansatte.
- Arbejdshygiejniske målinger som baggrund for beslutninger nedprioriteres voldsomt.

Arbejdstilsynet i 80'erne og 90'erne

- AMI (del af At) orienterer sig mod universitetsforskningen. Vil være en del af "det gode selskab". Ats problemer ses som trivielle, og dem må At løse uden hjælp. AMI opnår selvstændighed 1997.
- At opgiver målinger som grundlag for vurdering af arbejdsmiljøet.
- At lægger megen vægt på egne registre over ulykker og arbejdsbetingede lidelser
- Mindre fokus på uddannelse af og samarbejde med læger.
- At lægger vægt på evaluering af processer på arbejdspladserne

Den videre udvikling

- At indretter sig efter NPM og har fokus på planlægning og ledelsessystemer. At arbejder systematisk med arbejdsmiljøet på virksomhederne, systematik ses som en kvalitet i sig selv, og som mål for arbejdsmiljøets kvalitet. Den ”progressive embedsmand skifter løbende fokus, fra de enkelte sager mod det politiske system.
- Forskningen udvikles efter 2 ”makrolinjer”
 - Studiet af kræfter der styrer processerne på virksomheder og i samfundet.
 - Epidemiologi til dokumentation af problemernes omfang.

Fra forskning til handling

(At, AMI, BM ca. år 2000, den lineære model)

Forskningsbehov

Strategier, varme sager, nysgerrighed, pengemangel

Tilvejebringelse

Forskning

Erkendelse, evaluering og formidling (udg. punkt forskningen)

Forskere, ... Andre?

Fastlæggelse af handlinger, etablering af politikker

Myndighed, forskereAndre?

Formidling, vejledning og kontrol

Myndighed

Nogle eksempler på forskningens rolle

- Thule-casen. Et fly med atombomber styrter 1968 ned på Grønlands indlandsis. I 1980 skrives om mistanke om stråleskader på arbejderne på Thule. Der udføres mange epidemiologiske undersøgelser af høj kvalitet, uden at der findes tegn på stråleskader. I 1995 udbetales erstatning som en gestus.
- En nylig film omtaler sagen som havende givet skader og omtaler ”den giftige sne”.

Vuggedød, et eksempel

Tabel 1-2. Uddrag af Sundhedsstyrelsens vejledninger til spædbarnsforældre, 1961-2001.

- 1961 I øvrigt må De passe på, at det spæde barn ikke altid ligger i den samme stilling. Det bør skiftevis lægges på højre og venstre side og på ryggen.
- 1970 Sørg for, at barnet ikke altid ligger i samme stilling. Læg det skiftevis på højre og venstre side, men ikke på ryggen, før det selv er i stand til at dreje sig, da der ellers er mulighed for, at opglypet mad kan løbe ned i luftrøret.
- 1980 Små børn, som ikke kan vende sig selv, skal ligge på maven eller på siden ... Små børn bør aldrig ligge på ryggen, fordi de, hvis de gylper, meget nemt får det gylpede ned i luftrøret.
- 1990 Læg barnet skiftevis på maven eller på siden, så evt. føderester, der gylpes op, kan løbe ud.
- 1992 Små børn, som ikke kan vende sig selv, må aldrig ligge på maven.
- 2001 Læg altid spædbarnet til at sove på ryggen.
-

Morale:

Den intensive indsats mellem 1975 og 1991 for at få spædbørn til at sove i maveleje har alene i Danmark formentlig kostet ca. 1.000 børn livet. Evidensen bag denne indsats synes at være enkelte (kasuistiske) meddelelser om spædbørnsdødsfald på grund af aspiration blandt børn, der sov i rygleje. Anbefalingerne fik autoritativ støtte og indgik bl.a i pædiatriske lærebøger. Men intet er nemmere end at være bagklog.

S. Juul 2004

Vuggedød...Review 2005

- Før 1990 blev forældre anbefalet at babyer skulle sove i maveleje
- I 1970 var der påvist signifikant risiko for SIDS ved at sove i maveleje. Anbefaling at sove i maveleje blev alligevel anbefalet i bøger fra 1943-1988. P.G.A. extrapolation fra utestet teori.
- Konklusion: Anbefaling af maveleje i et halvt århundrede var imod evidens fra 1970. Systematiske reviews ville have forhindre 10.000 dødsfald i UK, og mindst 50.000 i Europa, USA og Australasien.

Gilbert m.fl. 2005

En slags konklusioner I

- Afstanden fra myndigheden(brugeren) ser et problem til forskningsprojekt er forøget, og vanskeliggør tolkning og implementering.
- Offentlig debat fører ofte til forskning, men er det det rigtige middel?
- Mål for indsats er i et vist omfang skiftet fra sikkerhed og sundhed til beskæftigelse og fastholdelse.
- Fokus hos myndighed og rådgivere er i vidt omfang skiftet fra dokumentation om sundhed til styring af processer. Kompetencer og aktiviteter til tolkning og implementering af forskningsresultater sporadisk og usystematisk.

En slags konklusioner II

- Historien viser at styrken af evidensen ikke bestemmer om der reguleres og handles.
- Hvor der skal søges konsensus i partssamarbejdet bør overvejes.
- Stadig vægt på processuelle argumenter, og mindre på argumenter der knytter sig til sikkerhed og sundhed.
- Der mangler metoder til forbedring af brugen af forskningsresultater, fra etablering til anvendelse.

En slags konklusioner III

- Neddroslingen af målinger og naturvidenskabelige undersøgelser op gennem 80'erne har efterladt store mangler i dokumentationen og udviklingen af risikovurdering og forebyggelse.
- To typer af fagprofessionelle: Teknisk, naturvidenskabelige og juridisk-økonomisk baseret. Stor betydning for politisk-administrative beslutninger.

En slags konklusioner IV

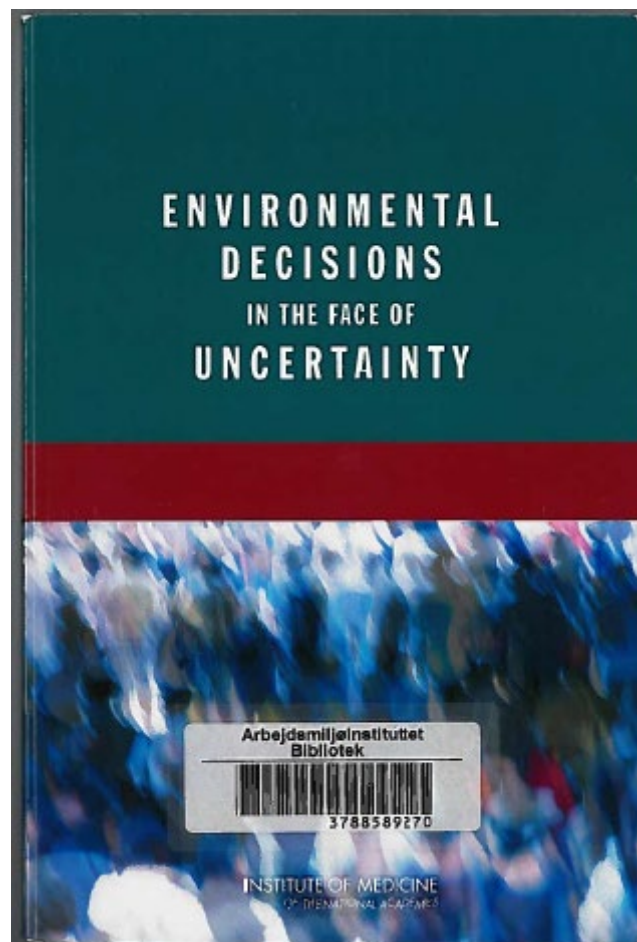
- Dokumentation er ikke ”symmetrisk” – der skal meget mere dokumentation til at afblæse en bekymring end til at rejse den.
- Tolkninger er sjældent ”enten eller, men ofte både og”
- Det er meget vigtigt at ”gå på to ben” i forhold til styring og dokumentation.

Overførsel af viden I

- Myndighedernes anvendelse af universitetsforskning: Dårlig udnyttelse af forskningen, kvaliteten er ikke bestemmende for anvendelsen. Landry et. Al. 2003.
- Overførsel af evidens på arbejdsmiljøområdet. Overførslen stiger med antallet af forskningsrapporter, ikke med antallet af peer-reviewed artikler. Der skal fokus på bearbejdning af resultaterne. Laroche, Amara, 2011.

Overførsel af forskningsbaseret viden II (KT)

- Evidens for problem eller løsning?
- Pilotprojekt ang. vurdering af AMFF projekter:
”Kummulativ sammenfatning af resultaterne, lader sig ikke gøre”. Oversættelse af resultaterne frem for formidling. Nielsen et. Al. 2012
- Lineær eller interaktiv (iterativ) proces?
 - Den interaktive proces kræver forskellige kompetencer i forskellige trin, og der ses ikke evidens for den lineære model. Contandriopoulos et. Al. 2010.

Hvad skal der til II

- Decisions in the face of Uncertainty (omarbejdet)
 - Myndigheden (beslutningstageren) skal udvikle metoder, og systematisk beskrive usikkerheder på alle beslutningsrelevante faktorer
 - Usikkerheder, også ud over på selve dokumentationen, skal undersøges og formidles, og usikkerheden skal holdes op imod det aktuelle problem.
 - Der skal være transparens om hvordan de forskellige usikkerheder er håndteret i konklusionerne.

”Fyndord I”

- Jo mere en kvantitativ indikator bruges til politisk beslutningstagning, desto mere vil den være udsat for snyd og pression, og desto mere egnet til at skævvride de sociale processer, den skal overvåge.

Campbell, the experimenting society 1969

- Når vi har vurderet evidensen på et strikt videnskabeligt grundlag, skal vi ved beslutninger og vejledninger være opmærksomme på, at der er mange andre faktorer i spil end de videnskabelige.

Bradford Hill, presidential adress 1965

”Fyndord II”

- ”Vi er faret vild, men vi skyder en god fart”

Peter Plys

Den danske talemåde: ”Jeg skal se det før jeg tror det – bør i virkeligheden hedde: Jeg skal tro det før jeg ser det”.

Jesper Hoffmeyer

Tak til NFA's bibliotek for søgninger og adgang til historiske samlinger,
Tak til venner og kolleger på NFA, At og AMED, BBH,
Tak til øvrige venner og kolleger.

Spørgsmål ?
Kommentarer?